

Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky
Botanická 17, 842 13 Bratislava

METODICKÝ POKYN č.: 13/2007

PREHLIADKA VOĽNE ŽIJUCEJ ZVERI PO USMRTENÍ

V Bratislave, dňa 10.9.2007

MVDr. Ján Pliešovský, CSc
ústredný riaditeľ
hlavný veterinárny lekár Slovenskej republiky

Metodické pokyny pre veterinárnych inšpektorov

I. ZVERINA Z VEĽKEJ VOĽNE ŽIJUCEJ ZVERI

PREHLIADKA VOĽNE ŽIJUCEJ ZVERI PO USMRTENÍ

OBSAH:

STRANA:

I. DEFINÍCIE	3-4
II. PRÁVNE PREDPISY.....	4-6
III. PREHLIADKA VOĽNE ŽIJUCEJ ZVERI NA MIESTE PO USMRTENÍ.....	6-8
IV. PREHLIADKA ZVERINY Z VOĽNE ŽIJUCEJ ZVERI V SHVÁLENEJ PREVÁDZKARNI.....	8-12
V. ZODPOVEDNOSŤ PREVÁDZKOVATEĽA PRI PREHLIADKE PM.....	12-14
VI. ROZHODNUTIA, KTORÉ SA TÝKAJÚ ZVERINY.....	15

I. ZVERINA Z VEĽKEJ VOĽNE ŽIJÚCEJ ZVERI

PREHLIADKA VOĽNE ŽIJUCEJ ZVERI PO USMRTENÍ

I. DEFINÍCIE

Podľa Prílohy I. NARIADENIA (ES) č. 853/2004¹⁾ EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY z 29. apríla 2004, ktorým sa ustanovujú osobitné hygienické predpisy pre potraviny živočíšneho pôvodu sú :

Voľne žijúcou zverou:

- *voľne žijúce kopytníky a zajacovité, ako aj iné suchozemské cicavce, ktoré sa lovia na ľudskú spotrebu a považujú sa podľa príslušného práva v príslušnom členskom štáte za voľne žijúcu zver vrátane cicavcov, ktoré žijú na uzavretom území v podmienkach voľnosti podobných podmienkam voľne žijúcej zveri;*

a

- *voľne žijúce vtáky, ktoré sa lovia na ľudskú spotrebu.*

Mäsom :

- *jedlé časti zvierat (teda aj voľne žijúcej zveri) uvedených v bodoch 1.2 až 1.8, vrátane krvi vyššie uvedeného právneho predpisu (nariadenia).*

Prevádzkarňou na manipuláciu so zverinou je :

- *každá prevádzkareň, v ktorej sa zver alebo zverina získaná po ulovení pripravuje na uvádzanie na trh.*

Prvotné vyšetrenie voľne žijúcej zveri na mieste je:

- *vyšetrenie voľne žijúcej zveri, ktoré vykonáva "vyškolená osoba" po ulovení priamo na mieste.*

Prehliadka post mortem je:

- *vyšetrenie zveriny úradným veterinárnym lekárom (UVL) alebo úradným veterinárnym asistentom (UVA) v schválenej prevádzkarni pre zverinu.*

Podľa prílohy I, časť A, bod (I)(1) NARIADENIA (ES) č. 852/2004 EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY

Prvovýrobou a súvisiacimi činnosťami sú :

- *preprava, skladovanie a manipulácia s prvotnými produktmi v mieste výroby(získavania- ulovenia) a v prípade voľne žijúcej zveri tiež činnosti súvisiace s prepravou na jej*

¹⁾ Nevzťahuje sa na voľne žijúcu zver ani na mäso z voľne žijúcej zveri priamo dodávané konečnému spotrebiteľovi alebo miestnym maloobchodným prevádzkam, ktoré priamo zásobujú konečného spotrebiteľa. Podrobnosti stanoví národný predpis.

dodávanie z miesta produkcie do prevádzkarne na manipuláciu so zverinou z voľne žijúcej zveri.

Podľa článku 3 odsek 17 NARIADENIE (ES) č. 178/2002 EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY

„Prvovýroba“ zahŕňa okrem iného tiež :

- o lov, rybolov...

II. PRÁVNE PREDPISY

- *Nariadenie vlády Slovenskej republiky č.276/2003 Z.z. o opatreniach na tlmenie klasického moru ošípaných, vyšetrenie ulovených diviakov so zameraním na patologicko-anatomickú prehliadku zveriny vrátane vnútorných orgánov.*
- *Zákon č. 23/1962 Zb. o poľovníctve v znení neskorších predpisov.*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 Európskeho parlamentu a Rady z 28. januára 2002, ktorým sa ustanovujú všeobecné zásady a požiadavky potravinového práva, zriaďuje Európsky úrad pre bezpečnosť potravín a stanovujú postupy v záležitostiach bezpečnosti potravín.*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002, ktorým sa stanovujú zdravotné predpisy týkajúce sa živočíšnych vedľajších produktov neurčených pre ľudskú spotrebu.*
- *Smernica 2003/99/ES Európskeho parlamentu a Rady o monitoringu zoonóz, ktorou sa mení a dopĺňa rozhodnutie Rady 90/424/EHS a ruší smernica Rady 92/117/EHS.*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004, o hygiene potravín.*
- *Vyhláska MP SR 229/2001 Z.z. o spôsobe kontroly ulovenej zveri.*

Prehliadka na mieste je upravená, pokiaľ ide o :

- *poľovníkov, ktorí lovia voľne žijúcu zver so zámerom ju v malých množstvách uvádzať na ľudskú spotrebu a požiadavky na ich znalosti ako vyškolené osoby, Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 z 29. apríla 2004, ktorým sa ustanovujú osobitné hygienické predpisy pre potraviny živočíšneho pôvodu (Ú. v. EÚ L 139, 30.4.2004).*

Prehliadka post mortem je upravená, pokiaľ ide o :

- *podmienky a požiadavky, ktoré musí poskytnúť prevádzkovateľ v schválenej prevádzkarni na manipuláciu so zverou a/alebo na jej spracovanie - Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 z 29. apríla 2004, ktorým sa ustanovujú osobitné hygienické predpisy pre potraviny živočíšneho pôvodu (Ú. v. EÚ L 139, 30.4.2004),*
- *podrobnosti o prehliadke post mortem [pm]- (dôvody prehliadky pm, postupy prehliadky pm, rozhodnutia, ktoré sa musia prijať ohľadne mäsa) Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004 z 29. apríla 2004, ktorým sa ustanovujú osobitné predpisy na organizáciu úradných kontrol produktov živočíšneho pôvodu určených na ľudskú spotrebu (Ú. v. EÚ L 139, 30.4. 2004) a pokiaľ ide o špecifické požiadavky na každý živočíšny druh Prílohou I oddielom IV vyššie uvedeného nariadenia,*
- *vykonanie požiadaviek na spätnú väzbu (spätné hlásenie) do miesta pôvodu (poľovného revíra), NARIADENÍM KOMISIE (ES) č. 2074/2005 z 5. decembra 2005, ktorým sa ustanovujú vykonávacie opatrenia pre určité produkty podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 a na organizáciu úradných kontrol podľa nariadení*

Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004, ktorým sa stanovuje výnimka z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 a ktorým sa menia a dopĺňajú nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 a (ES) č. 854/2004 (Ú.v. EÚ L 338, 22.12. 2005,

- *vyšetrovanie na trichinely*, NARIADENÍM KOMISIE (ES) č.2075/2005 z 5. decembra 2005, ktorým sa ustanovujú osobitné predpisy na úradné kontroly *Trichinella* v mäse(Ú.v. EÚ L 338, 22.12. 2005) a *Nariadením Komisie (ES) č.1665/2006* zo 6. novembra 2006, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 2075/2005. (Ú.v. EÚ L 320, 18.11.2006),
- *vykonanie požiadaviek na IPR a požiadaviek na zdravotné značky a identifikačné značky v prechodnom období* NARIADENÍM KOMISIE (ES) č. 2076/2005 z 5. decembra 2005, ktorým sa ustanovujú prechodné opatrenia na implementáciu nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004, (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004 a ktorým sa menia a dopĺňajú nariadenia (ES) č. 853/2004 a (ES) č. 854/2004(Ú.v. EÚ L 338, 22.12. 2005).

Nadväzne na METODICKÝ POKYN ŠVPS SR č.12/2006,

ktorým sa ustanovuje rozsah odbornej prípravy a požadovaných vedomostí pre skúšky odbornej spôsobilosti, podrobnosti o zriaďovaní a činnosti skúšobných komisií a vydávanie osvedčenia v zmysle Nariadenia Európskeho parlamentu a rady (ES) č. 853/2004 „vyškolené osoby na prvotné vyšetrenie voľne žijúcej zveri na mieste po ulovení“ zo dňa 19.6.2006

a

METODICKÝ POKYN ŠVPS SR č.13/2006,

ktorý sa týka skladovania, prepravy a manipulácie so zverinou z veľkej voľne žijúcej zveri zo dňa 24.7.2006

a

špecifické požiadavky pre zverinu z veľkej voľne žijúcej zveri, ktoré sa týkajú toho, že :

- a) Všetko mäso divo žijúcich kopytníkov určené na uvádzanie na trh na spotrebu ľuďmi sa musí predložiť na prehliadku *post mortem*.
- b) Po usmrtení sa u veľkej voľne žijúcej zveri musí vybrať čo najskôr žalúdok a črevá.
- c) Vyškolená osoba musí vykonať vyšetrenie tela zveri a všetkých vyňatých vnútorností, ktorým sa identifikujú všetky príznaky, ktoré môžu poukazovať na to, že mäso predstavuje zdravotné riziko. Vyšetrenie sa musí uskutočniť čo najskôr po usmrtení²⁾.
- d) Zverina z veľkej voľne žijúcej zveri sa môže uvádzať na trh, len ak sa telo zveri čo najskôr prepraví do zberného strediska pre sústreďovanie ulovenej zveri („zberne zveriny“) alebo do prevádzkarne na manipuláciu so zverinou³⁾ za účelom vyšetrenia úradným veterinárnym lekárom a/alebo úradným veterinárnym asistentom alebo vyškolenou osobou (poľovníkom) na mieste po ulovení, pri dodávaní jej malých množstiev konečnému spotrebiteľovi alebo maloobchodným prevádzkarniam, ktoré zásobujú konečného spotrebiteľa.

Po vyšetrení vyškolenou osobou vnútornosti nemusia sprevádzať telo zveri ak sa nezistili žiadne abnormálne príznaky a pred usmrtením nebolo pozorované žiadne neobvyklé správanie sa zveri a ak nie je žiadne podozrenie na kontamináciu zo životného prostredia.

- e) Vyškolená osoba musí priložiť k telu zvieratá očíslované prehlásenie, v ktorom uvedie vyššie požadované údaje.⁴⁾

- f) Ak nie je prítomná žiadna vyškolená osoba, aby vykonala prvotné vyšetrenie zveri na mieste po ulovení, musí hlava (okrem klov, parohov a rohov) a všetky vnútornosti okrem žalúdka a čriev sprevádzať telo zveri do schválenej prevádzkarne na spracovanie a/alebo manipuláciu so zverinou. Vnútornosti musia byť identifikovateľné s daným telom zvieratá, ku ktorému patria.
- g) Pri prehliadke *post mortem* sa musí brať zreteľ na zistené abnormálne príznaky a prípadné neobvyklé správanie sa zveri pred usmrtením.
- h) Osobitná pozornosť sa musí venovať zisťovaniu zoonotických chorôb a chorôb podliehajúcich hláseniu [chorôb uvedených na zozname A OIE, a pokiaľ je to vhodné, na zozname B OIE].
- i) Pri telách a vedľajších jedlých produktoch pozastavených z dôvodov zistených abnormálnych príznakov, alebo podozrenia na možnú kontamináciu životným prostredím pre ďalšiu prehliadku a vyšetrenia sa musí dôsledne dodržiavať postup označovania (štítkami, visačkami), ktoré pri prvotnom vyšetrení voľne žijúcej zveri vykonáva odborne spôsobilá osoba.
- j) So zverinou posúdenou ako nepožiteľná pre spotrebu ľuďmi sa musí po posúdení bezodkladne správne nakladať spôsobom ustanoveným pre príslušnú kategóriu živočíšnych vedľajších produktov (ŽVP), aby nemohlo prísť do priameho alebo nepriameho styku so zverinou posúdenou ako požiteľná na spotrebu ľuďmi alebo k ich náhodnej alebo zámernej zámene⁵⁾.

Tento metodický pokyn, sa netýka stanovenia malých množstiev zveri alebo zveriny z voľne žijúcej zveri dodávanej priamo konečnému spotrebiteľovi alebo miestnym maloobchodným prevádzkarniam, ktoré zásobujú konečného spotrebiteľa a spôsobu jej uvádzania na trh .

²⁾ Metodický pokyn ŠVPS SR č. 12/2006 z 19.6.2006

³⁾ Metodický pokyn ŠVPS SR č. 13/2006 z 24.7.2006

⁴⁾ Lístok o pôvode ulovenej raticovej zveri, podľa Vyhlášky MP SR 229/2001Z.z. o spôsobe kontroly ulovenej zveri

⁵⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002

III. PREHLIADKA VOĽNE ŽIJÚCEJ ZVERI NA MIESTE

A.

1. Hygienické požiadavky pre vykonávanie prvotného vyšetrenia voľne žijúcej zveri po usmrtení na mieste vyškolenou osobou :

Pri vyvrhovaní veľkej voľne žijúcej zveri sa musia dodržať základné hygienické požiadavky, ktoré majú na zreteli minimalizovanie rizika kontaminácie mäsa (zveriny) a vedľajších jedlých produktov. Počas prehliadky *po usmrtení* sa musia prijať také bezpečnostné opatrenia, ktorými sa zabezpečí, aby sa kontaminácia mäsa (zveriny) postupmi, ako je palpácia a narezávanie minimalizovala.

Prehliadka sa musí vykonávať najvhodnejším spôsobom obvykle vo vise, v nevyhnutných prípadoch v horizontálnej polohe s uložením na čistú podložku (jednorazovú fóliu) v chrbtovej polohe.

Nakoľko pri prvotnom vyšetrení (prehliadke) zveri na mieste po jej ulovení zastrelením nie je možné si zabezpečiť dokonalé umytie rúk, je preto pri týchto úkonoch vhodné používať jednorazové rukavice a ochranné odevy.

Pri prehliadke sa vyškolená osoba musí vyvarovať súčasného dotýkania kože a mäsa resp. vedľajších jedlých produktov rukami.

Do mäsa sa nesmú vykonávať zbytočné rezy. Všetky vonkajšie povrchy sa musia prehliadnuť.

Pokiaľ po ukončení prehliadky veľkej voľne žijúcej zveri vyškolenou osobou na mieste sa nezistili abnormálne príznaky, *môže táto osoba v príslušnom regióne, pre ktorý jej bolo KVPS vydané osvedčenie o odbornej spôsobilosti na prvotné vyšetrenie voľne žijúcej zveri na mieste po ulovení:*

1. Uvoľniť mäso na vlastnú spotrebu domácnosťou poľovníka a na PRIAME DODÁVKY MALÝCH MNOŽSTIEV ZVERI ALEBO ZVERINY Z VOĽNE ŽIJUCEJ ZVERI OD POĽOVNÍKA KONEČNEMU SPOTREBITEĽOVI ALEBO MIESTNYM MALOOBCHODNÝM PREVÁDZKARNIAM, KTORÉ ZÁSOBUJÚ KONEČNÉHO SPOTREBITEĽA podľa osobitného predpisu (vyšetrenie na trichinely u vnímavých divo žijúcich zvierat)⁽⁶⁾.
2. Povoľiť premiestnenie zveri po jej ulovení do zberného miesta („zberňa zveriny“) pre jej sústreďovanie, resp. do spracovateľskej prevádzkarne pre zverinu z voľne žijúcej zveri .
3. Vypísať prehlásenie v lístku o pôvode ulovenej raticovej zveri a zaslať telo zveri do prevádzkarne schválenej na manipuláciu a/alebo spracovanie zveriny z voľne žijúcej zveri(už bez vnútorných orgánov), kde úradný veterinárny lekár rozhodne o požívateľnosti mäsa z nej po stiahnutí z kože.
4. Posúdiť časti mäsa (napr. pri jednorázovo lokalizovaných opúzdrených a ohraničených abscesoch) *vrátane vedľajších jedlých produktov* (napr. pľúca pri pľúcnych červoch, pečeň pri fasciolóze) ako nepožiteľné pre ľudskú spotrebu. V tomto prípade vypisuje tiež „Lístok o pôvode ulovenej raticovej zveri“, pre zasielanie zveri do zberného strediska alebo do prevádzkarne schválenej na spracovanie zveriny z voľne žijúcej zveri, nakoľko takéto nálezy nie sú abnormálneho charakteru a nemajú vplyv na celkovú požívateľnosť mäsa (zveriny).
5. Viest' predpísanú evidenciu o prehliadnutej zveri a túto po uplynutí kalendárneho roka predložiť príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správe podľa „Metodického pokynu ŠVPS SR č.12/2006“.

V lístku o pôvode ulovenej raticovej zveri sa k údajom v predtlačí uvádza :

- v riadku „chovanie raticovej zveri pred ulovením“ text „správanie obvyklé“,
- v riadku „Ulovená raticová zver je určená na účel“ výsledok prehliadky po vyvrhnutí a ak nie sú zistené žiadne abnormálne príznaky text “na ľudskú spotrebu”,
- v riadku „výsledok prehliadky pri vyvrhovaní“ text „bez abnormálnych príznakov“ a potvrdí prehliadku v príslušnom riadku svojim podpisom a identifikačným číslom,
- dátum a hodinu vykonanej prehliadky.

Vyškolená osoba pri svojej činnosti na prvotnú prehliadku voľne žijúcej zveri na mieste po usmrtení používa na identifikáciu číslo svojho osvedčenia vydaného príslušnou KVPS podľa miesta vykonávania prvotnej prehliadky na mieste.

Ak pri vyšetrení vyškolená osoba zistí abnormálne príznaky, telo zveri spolu s orgánmi uloží na bezpečné miesto bez možnosti manipulácie s ňou nepovolanými osobami a túto skutočnosť oznámi príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správe, ktorá zabezpečí vyšetrenie takejto zveri úradným veterinárnym lekárom.

⁽⁶⁾ Nariadenie Komisie (ES) č. 2075/2005 z 5. decembra 2005, ktorým sa ustanovujú osobitné predpisy na úradné kontroly Trichinella v mäse. (U.v. EÚ L 338, 22.12.2005).

Vyškolená osoba nesmie:

- posúdiť telo ulovenej zveri, odstraňovať, zakrývať alebo iným spôsobom zastierať podozrivé príznaky,
- vykonávať rezy do kože, svalov okrem orezania svaloviny znečistenej tráviacim obsahom.

2. Hygienické požiadavky na ulovenú voľne žijúcu zver, ktorá *nebola preliadnutá na mieste vyškolenou osobou.*

Ak nie je prítomná žiadna vyškolená osoba, aby vykonala prvotné vyšetrenie na mieste po ulovení, musí hlava (okrem klov, parohov a rohov) a všetky vnútornosti okrem žalúdka a čriev sprevádzať telo zveri. Vnútornosti musia byť identifikovateľné s daným telom zvieratá, ku ktorému patria.

Chladenie sa musí začať v primeranom čase po usmrtení a vo všetkých častiach mäsa sa musí dosiahnuť teplota, ktorá neprevyšuje 7 °C. Ak to klimatické podmienky umožňujú, nie je aktívne schladzovanie potrebné.

Počas prepravy do zberného strediska alebo do schválenej prevádzkarne na manipuláciu so zverou je potrebné vyvarovať sa nahromadeniu tiel zvierat na seba.

Zverina z veľkej voľne žijúcej zveri sa musí predložiť na prehliadku príslušnému úradnému veterinárnemu lekárovi výlučne v schválenej prevádzkarni na manipuláciu so zverou a/alebo na jej spracovanie.

B.

1. Prítomnosť veterinárneho lekára počas prehliadok voľne žijúcej zveriny na mieste po jej ulovení :

Prvotné vyšetrenie voľne žijúcej zveri na mieste po ulovení môžu vykonávať aj **účastníci poľovačky – veterinárni lekári:**

- a) úradní veterinárni lekári podľa pôsobnosti uvedenej na služobnom preukaze,
- b) ostatní veterinárni lekári, ktorým bolo vydané osvedčenie o spôsobilosti na vykonanie prvotnej prehliadky zveri na mieste príslušnou KVPS podľa miesta vykonávania prvotnej prehliadky na mieste.

Veterinárni lekári, ktorí budú vykonávať toto vyšetrenie musia viesť tú istú evidenciu ako vyškolené osoby (prehlásenie v lístku o pôvode ulovenej raticovej zveri, ako aj evidenciu o prehliadke zveri za rok...)

IV. VYŠETRENIA ZVERINY Z VOĽNE ŽIJÚCEJ ZVERI V SCHVÁLENEJ PREVÁDZKARNI

1. Postupy prehliadky post mortem vykonávané úradným veterinárnym lekárom(UVL):

Voľne žijúca zver sa prehliada čo najskôr po vstupe do prevádzkarne na manipuláciu so zverou a/alebo na jej spracovanie.

Úradný veterinárny lekár berie ohľad na prehlásenie alebo informácie, ktoré poskytla vyškolená osoba zúčastnená na poľovačke na zver podľa Nariadenia (ES) č. 853/2004.

Počas prehliadky *post mortem* úradný veterinárny lekár vykoná:

- vizuálnu prehliadku jatočného tela, jeho telových dutín, a pokiaľ je to potrebné, orgánov s cieľom:
 - zistiť akékoľvek odchýlky, ktoré neboli spôsobené poľovačkou. Na tento účel, diagnóza môže byť založená na akejkoľvek informácii vyškolenej osoby, ktorú poskytla o správaní sa zvierat'a pred usmrtením,
 - skontrolovať, či smrť nebola spôsobená inak ako usmrtením strelnou zbraňou.
- zisťovanie organoleptických odchýlok;
- prehmatanie orgánov, pokiaľ je to vhodné ;
- vyšetrenia na znaky, ktoré naznačujú, že mäso (zverina) predstavuje zdravotné riziko vrátane:
 - neobvyklého správania sa alebo narušenia celkového stavu živého zvierat'a, ako ohlásil poľovník,
 - generalizovanej prítomnosti nádorov alebo generalizovaných abscesov postihujúcich rôzne vnútorné orgány alebo svaly,
 - artritíd, orchitíd, patologických zmien pečene alebo sleziny, zápalu čriev alebo pupočnej oblasti,
 - prítomnosti cudzích telies nepochádzajúcich z procesu poľovačky v telových dutinách, žalúdku alebo črevách alebo v moči, a pokiaľ má pohrudnica alebo pobrušnica farebné odchýlky (ak sú príslušné orgány prítomné),
 - prítomnosti parazitov,
 - tvorenia sa značného množstva plynu v gastro-intestinálnom trakte s odfarbením vnútorných orgánov (pokiaľ sú prítomné orgány),
 - závažnej odchýlky farby, konzistencie alebo pachu svalových tkanív alebo orgánov,
 - starých fraktúr,
 - vychudnutosti a/alebo generalizovaného alebo lokalizovaného edému,
 - nedávnych zrastov pohrudnice alebo pobrušnice,
 - ostatných zjavných extenzívnych zmien, ako je hnilobný rozklad,

sa V TOMTO PRÍPADE zverina z voľne žijúcej zveri posúdi ako nepoživatelná pre ľudskú spotrebu.

Pokiaľ to vyžaduje úradný veterinárny lekár :

- chrbtica a hlava sa pozdĺžne rozdelia,
- v prípade pochybností sa môžu vykonať akékoľvek ďalšie rezy a vyšetrenia príslušných častí tela zvierat, potrebné na určenie konečnej diagnózy.

1.1. Ďalšie vyšetrenia a testy pri prehliadke post mortem:

Pokiaľ nie je možné vykonať posúdenie na základe vizuálnej prehliadky, musí sa urobiť podrobnejšie vyšetrenie v laboratóriu;

Vždy, keď sa to považuje za potrebné, vykonávajú sa ďalšie vyšetrenia tela zveri a vedľajších jedlých produktov a laboratórne vyšetrenie na :

- dosiahnutie konečnej diagnózy, alebo
- zisťovanie prítomnosti
 - choroby zvierat,
 - rezíduí alebo kontaminantov prekračujúcich ustanovené limity,
 - nedodržania mikrobiologických kritérií,alebo
 - iných faktorov, ktoré by si mohli vyžadovať, aby bola zverina posúdená ako nepoživatelná pre ľudskú spotrebu alebo určená s obmedzením⁽⁷⁾ na jej použitie.

Pokiaľ je vážne podozrenie na prítomnosť rezíduí alebo kontaminantov, je potrebné vykonať analýzu vzoriek na rezíduá nepochádzajúce z poľovania. Pokiaľ sa vykoná extenzívnejšie vyšetrenie na základe podozrenia veterinárny lekár musí pred zhodnotením všetkej zveri usmrtenej počas určitej poľovačky alebo tých jej častí, ktoré sú podozrivé a vykazujú rovnaké odchýlky počkať, kým sa toto vyšetrenie neukončí;

1.2. Rozhodnutie na základe kontrol.

Okrem prípadov uvedených v *Oddiele II kapitola V Nariadenia (ES) č. 854/2004, ktorým sa ustanovujú osobitné predpisy na organizáciu úradných kontrol produktov živočíšneho pôvodu určených na ľudskú spotrebu*, musí sa mäso (zverina), pri ktorom sa pri prehliadke *post mortem* zistili akékoľvek znaky uvedené v *Prílohe I, Oddiele IV kapitole VIII B ods. 3 písm. e) nariadenia (ES) č.854/2004, posúdiť tiež ako nepoživatelné pre ľudskú spotrebu.*

- Pri prehliadke *post mortem* podľa Prílohy I, Oddiel I (ÚLOHY ÚRADNÉHO VETERINÁRNEHO LEKÁRA) *Kapitola II D. bod 1 a 2 nariadenia (ES) 854/2004:*
 - ⇒ *sa musia prehliadnuť všetky vonkajšie povrchy;*
 - ⇒ *osobitnú pozornosť treba venovať zisťovaniu zoonotických chorôb a chorôb podliehajúcich hláseniu- uvedených na zozname A OIE a pokiaľ je to vhodné, na zozname B OIE.*

Táto prehliadka zahŕňa prehmatanie a pokiaľ to úradný veterinárny lekár považuje za potrebné, narezanie týchto častí zveriny, ktoré sú zmenené alebo podozrivé z iných dôvodov.

⁽⁷⁾ Nariadenie vlády SR č. 276/2002 Z.Z. o opatreniach na tlenie klasického moru ošípaných

Pri prehliadke post mortem u zveriny sa uplatňujú postupy uvedené pre hovädzí dobytok, ovce a ošípané.

Výsledky zdravotných prehliadok musí úradný veterinárny lekár zaznamenávať v „Protokole o prehliadke zveriny z voľne žijúcej zveri“

2. Postupy prehliadky post mortem vykonávané úradným veterinárnym asistentom(UVA):

Úradný veterinárny lekár (UVL) nemusí byť prítomný počas celého trvania prehliadky *post mortem* v schválenej prevádzkarni na manipuláciu so zverou a/alebo na jej spracovanie ak :

- úradný veterinárny asistent (ÚVA) vykonáva prehliadku *post mortem* a odkladá bokom zverinu (mäso) s abnormálnymi odchýlkami a prípadne aj vedľajšie jedlé produkty z rovnakého zvieraťa ak sú jeho súčasťou (*musí byť zabezpečená identita/ spolunáležitosť/ totožnosť identifikácia takým spôsobom, ktorý umožňuje ich rozoznať navzájom*),
- ÚVA dokumentuje svoje postupy a zistenia spôsobom, ktorý umožní úradnému veterinárnemu lekárovi (UVL) presvedčiť sa, že sa dodržali príslušné normy,
- ÚVL následne prehliadne takúto zverinu.

ÚVA nesmie odstrániť žiadne mäso voľne žijúcej zveri so zistenými odchýlkami a všetko toto mäso (zverinu) musí systematicky prehliadnúť úradný veterinárny lekár podľa oddielu IV Prílohy I nariadenia (ES) č. 854/2004.

ÚVL musí pravidelne kontrolovať prácu ÚVA, ktorý vykonáva úkony pri prehliadkach *post mortem*. Toto musí uskutočňovať denne a výsledky tejto kontroly zaznamenávať v osobitnom pracovnom zázname.

Účelom tejto kontroly je v každý deň prevádzky náhodne skontrolovať reprezentatívnu vzorku tiel aj orgánov ak sú prítomné prehliadnutých úradnými veterinárnymi asistentmi;

Aby sa určila účinnosť systému prehliadky *post mortem*, pri tejto kontrole sa zhodnotí napr.:

- primerané opracovanie napr. bez viditeľných chlupov, kože, zvyškov orgánov, mandlí, ratíc, krvavých podliatin, a pod.;
- absencia kontaminácie napr. fekálnej, obsahmi tráviacich orgánov, vonkajšieho znečistenia zveriny zo zariadení (napr. mazadlami) a pod.;
- absencia patologických zmien;
- správna aplikácia zdravotnej značky pod jeho dozorom;

Ak sa zistí, že sa vyžadujú zlepšenia kvality prehliadky *post mortem* alebo väčšia frekvencia a pozornosť ÚVA pri prehliadke, musí ÚVL iniciovať nápravné opatrenia a dokumentovať to; RVPS zabezpečí zmenu a zlepšenie organizácie a vykonávania prehliadok *post mortem*.

V. ZODPOVEDNOSŤ PREVÁDZKOVATEĽA PRI PREHLIADKE POST MORTEM

1. Zodpovednosť prevádzkovateľa:

- Produkcia bezpečnej zveriny je zodpovednosťou *prevádzkovateľa* v schválenej prevádzkarni na manipuláciu so zverou a/alebo na jej spracovanie pričom *musí plniť povinnosti a dodržiavať požiadavky upravené nariadením (ES) č. 853/2004.*

Úradní veterinárni lekári (veterinárni inšpektori) RVPS overujú jeho činnosti a identifikujú akékoľvek špecifické riziká.

1.1. Prevádzkovateľ vykonáva:

- ⇒ Kontrolu každého privezeného kusa ulovenej zveri jelenej, danielej, srnčej, muflonej, diviacej a kamzičej (ďalej len „raticovej zveri“) jeho sprievodnej dokumentácie (lístka o pôvode ulovenej raticovej zveri);
- ⇒ Kontrolu označenia značkou za účelom preukázania pôvodu raticovej zveri podľa osobitného predpisu⁸⁾;
- ⇒ Kontrolu, či smrť nebola spôsobená inak ako ulovením (*schváleným spôsobom - strelnou zbraňou*);

Telá a k nim patriace vedľajšie jedlé produkty sa musia *po usmrtení bez omeškania* podrobiť prehliadke *post mortem*

Nariadenie (ES) č. **854/2004, Príloha I, Oddiel I, Kapitola II, bod D.1.**

Nariadenie (ES) č. **854/2004, Príloha I, Oddiel IV, Kapitola VIII, bod B.3.(ii)**

1.2. Prevádzkovateľ musí:

Všetky telá a iné časti určené na ľudskú spotrebu úplne stiahnuť z kože.

NARIADENIE KOMISIE (ES) č. **2074/2005**, Príloha VII bod 2./ ZMENY A DOPLNENIA K NARIADENIU (ES) č. 853/2004

- Počas sťahovania kože sa musí zabrániť styku medzi vonkajšou stranou kože a telom (zverinou) a pracovníci a zariadenia, ktoré prichádzajú do styku s vonkajším povrchom kože sa nesmú dotýkať mäsa.

- Aby sa zabezpečilo, že sa prehliadka *post mortem* zveriny vykoná za vyhovujúcich podmienok v súlade s nariadením (ES) č. 854/2004, dodržiavať pokyny príslušného úradného veterinárneho lekára.

Nariadenie (ES) č. **853/2004 Príloha III, Oddiel I, Kapitola IV, bod 12.**

- ⇒ Všetky vonkajšie povrchy sa musia prehliadnuť. Z tohto dôvodu sa môže vyžadovať minimálna manipulácia s telami a vedľajšími jedlými produktmi alebo špeciálne technické zariadenia.

Nariadenie (ES) č. **854/2004, Príloha I, Oddiel I, Kapitola II, bod D.1.**

- ⇒ Pokiaľ si to prehliadka vyžaduje, úradný veterinárny lekár môže tiež vyžadovať, aby bola akákoľvek hlava alebo akékoľvek telo pozdĺžne rozseknuté.

Nariadenie (ES) č. 854/2004, Príloha I, Oddiel I, Kapitola II, bod D.3.

Pokým nie je prehliadka *post mortem* ukončená, všetky časti zveriny z voľne žijúcej zveri:

- musia zostať identifikovateľné ako patriace k danému telu;
- nesmú prísť do styku s inými telami, vedľajšími jedlými produktmi alebo vnútornosťami vrátane tých, ktoré už boli *post mortem* prehliadnuté.

Nariadenie (ES) č. **853/2004 Príloha III, Oddiel I, Kapitola IV, bod 13.**

1.3. Prevádzkovateľ musí po prehliadke *post mortem* ďalej zabezpečiť:

- ⇒ hygienické odstránenie mandlí, pokiaľ neboli odstránené.

⁸⁾ Vyhláška MP SR č.229/2001 Z.z. o spôsobe kontroly ulovenej

Nariadenia (ES) č. 853/2004, Príloha III, oddiel I, Kapitola IV bod 16.

Nariadenie komisie (ES) č. 1663/2006, Príloha ods.1 a)

- ⇒ čo najskôr odstránenie častí nevhodných a nepoživatelných na ľudskú spotrebu z čistej časti prevádzkarne a ďalej s nimi nakladať ako s príslušnou kategóriou ŽVP,
- ⇒ aby pozastavené mäso alebo mäso posúdené ako nepoživatelné pre ľudskú spotrebu a nejudlé vedľajšie produkty neprišli do žiadneho styku s mäsom zveri posúdeným ako poživatelné pre ľudskú spotrebu (alebo s ešte neposúdeným mäsom, napr. v prípade pozastavenia),
- ⇒ čo najskôr úplné vybratie vnútorností alebo časti vnútorností, ktoré zostali v tele okrem obličiek, ak príslušný orgán nerozhodne inak.

1.4. Prevádzkovateľ v schválenej prevádzkarni na manipuláciu so zverou a/alebo na jej spracovanie musí zabezpečiť, aby do ukončenia prehliadky *post mortem*:

- ⇒ žiadne telá neboli ďalej delené alebo mäso rozrábané,
- ⇒ sa nevykonávali činnosti, ktoré narušujú, pozmeňujú alebo odstraňujú príznaky chorôb,
- ⇒ nebola z prevádzkarne odstránená alebo odsunutá žiadna časť tela zveri, pokiaľ sa neukončila prehliadka *post mortem*.

- ⇒ Po ukončení prehliadky všetkých viditeľných povrchov musí prevádzkovateľ zabezpečiť bezodkladné odstránenie akejkoľvek viditeľnej kontaminácie orezaním alebo použitím alternatívnych prostriedkov s rovnocenným účinkom (*t.j. takých schválených alternatívnych prostriedkov, ktorých účinnosť bola preukázaná a ktoré ďalej nešíria po tele vizuálne „neviditeľnú“ kontamináciu napr. fekálnu kontamináciu*).

Nariadenie (ES) č. 853/2004 Príloha III, Oddiel I, Kapitola IV, bod 10.

□ **Skladovanie a uchovávanie:**

1.5. Prevádzkovateľ musí zabezpečiť :

- ⇒ aby sa pred stiahnutím kože zverina skladovala a manipulovalo sa s ňou oddelene od iných potravín (produktov) a nebola zmrazená a bola zabezpečená dostatočná ventilácia, aby sa zabránilo kondenzácii na povrchu zveriny,
- ⇒ po ukončení prehliadky *post mortem* predpísané skladovanie zveriny .

Nariadenie (ES) č. 853/2004 Príloha III, Oddiel I., Kapitola VII

- ⇒ na chladiarenské skladovanie pozastaveného mäsa musia byť samostatné, uzamykateľné **zariadenia** a samostatné, uzamykateľné **zariadenia** na skladovanie mäsa posúdeného ako nepoživatelné pre ľudskú spotrebu.

VI. ROZHODUTIA, KTORÉ SA TÝKAJÚ ZVERINY

1. Mäso zveri posúdené ako nepožítateľné pre ľudskú spotrebu:

Ak úradný veterinárny lekár neposúdi na základe výsledkov prehliadok mäso zveri ako požítateľné pre ľudskú spotrebu, **nesmie sa aplikovať zdravotná značka na telá ani identifikačná značka na vedľajšie jedlé produkty (VJP).**

Nepožítateľné mäso zveri sa musí oddeliť, bez toho aby prišlo do styku s iným mäsom (prehliadnutým alebo neprehliadnutým), odstrániť ako ŽVP; ak je akákoľvek pochybnosť o manipulácii s ním, nariadi ÚVL opatrenia.

1.1. Ak sa vyžaduje ďalšia prehliadka a vyšetrenia:

Ak ÚVL považuje za potrebné ďalšie vyšetrenie alebo prehliadky tela a VJP, musí sa telo a k nemu patriace VJP pozastaviť, označiť neoddeliteľne lístkami/štítkami/ POZASTAVENÉ a uchovávať do ukončenia prehliadky v samostatnom, uzamykateľnom zariadení a pod kontrolou ÚVL.

Ak je na ďalšiu prehliadku a vyšetrenia telo pozastavené, je dôležité, aby sa zachovala korelácia (identita) pozastaveného tela a všetkých k nemu prislúchajúcich častí a VJP až dovtedy, pokiaľ nie je ukončená prehliadka post mortem a nevykonali sa všetky ďalšie potrebné vyšetrenia.

Spôsob manipulácie a uchovávania pozastavenej zveriny a vykonávania vyšetrení musí zabraňovať riziku krížovej kontaminácie medzi zverinou určenou na ľudskú spotrebu, t.j. musí sa zabrániť priamemu alebo nepriamemu styku medzi pozastavenou zverinou a ostatným mäsom.